

УДК 336.648

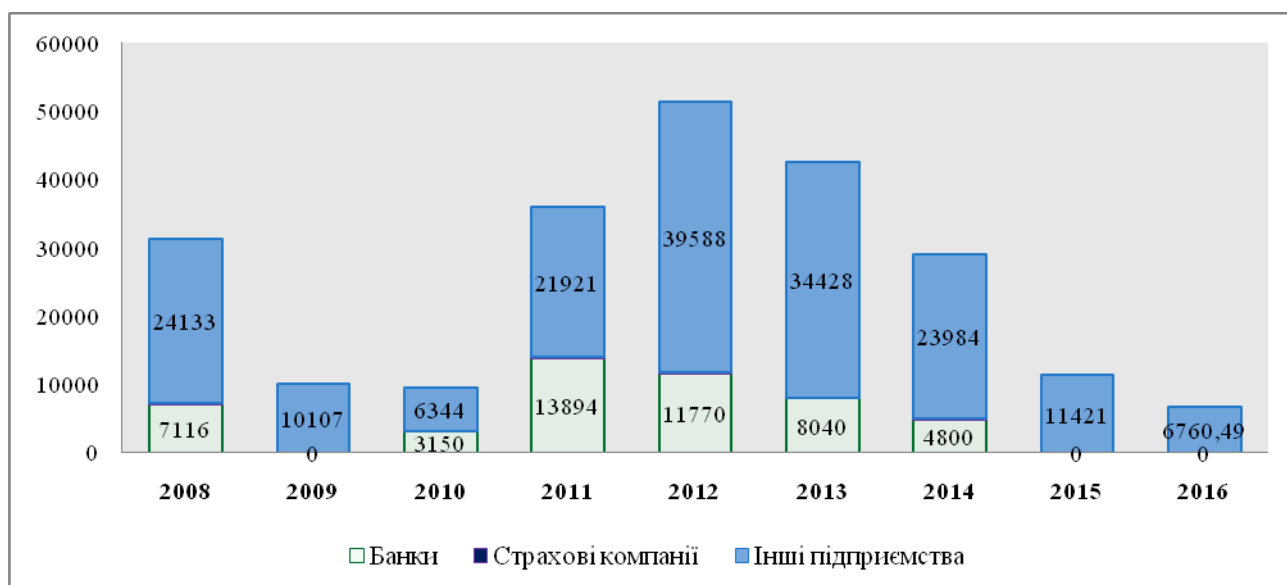
Урванцева С. В.*кандидат економічних наук, доцент кафедри інвестиційної діяльності**ДВНЗ «Київський національний економічний університет**імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна***Никитенко У. А.***студентка IV курсу, фінансово-економічного факультету,*

Ринок корпоративних облігацій: основні тенденції та перспективи розвитку в Україні

Необхідність переходу до моделі сталого розвитку економіки на інвестиційно-інноваційних засадах вимагає активного використання потенціалу фінансового ринку. Світовий досвід показує, що дієвим інструментом залучення значних обсягів довгострокового капіталу є розміщення облігаційних позик. Цей спосіб боргового фінансування дає можливість звернутись до максимально широкого кола інвесторів, подолати обмеження пов'язані з індивідуальними кредитними угодами та граничними можливостями окремих банків, сформувати публічну кредитну історію корпорації, яка є важливим фактором розвитку в сучасній економіці.

Облігації, як правило, випускаються для фінансування довгострокових інвестиційних проектів, у тому числі для фінансування угод із злиття і поглинання. Недоліком є те, що скористатись цим інструментом можуть лише великі й фінансово стійкі корпорації, які мають високий кредитний рейтинг та відомі на ринках, де вони мають намір здійснити розміщення облігацій.

Ринок корпоративних облігацій в Україні почав окреслюватись у 2001 р. з появою перших емісій, націлених на розміщення серед широкого кола інвесторів. Водночас активно цей ринок почав розвиватись у 2004 – 2007 рр. (у 2005 р. обсяг емісії зріс втричі – до 12,75 млрд. грн., в 2006 р. обсяги становили 22,07 млрд. грн., 2007 р. – 44,48 млрд. грн.). Динаміку емісії корпоративних облігацій протягом 2008-2016 рр. в Україні наведено на Рис.1.

**Рис.1. Обсяги випуску корпоративних облігацій за емітентами
впродовж 2008-2016 рр., млн. грн.**

Джерело: складено авторами на основі даних [1]

На вітчизняному ринку корпоративних облігацій можна виділити наступні тенденції:

- чотири хвилі розвитку: зростаюча – із 2004 по 2007 р., спадаюча – із 2008 по 2010 р., зростаюча – із 2011 по 2012 р. та спадаюча – із 2013 і до сьогодні. Варто зазначити, що попит і пропозицію за корпоративними облігаціями протягом третьої хвилі формували саме великі підприємства та потужні комерційні банки;

- наявність тісної кореляції обсягів первинної емісії корпоративних облігацій із загальною економічною ситуацією в країні. Наростання кризових явищ протягом 2008-2009 та 2014-2015 рр. супроводжувалось різким зменшенням обсягів первинного розміщення облігацій підприємств;

- низхідна динаміка обсягів ринку корпоративних облігацій з 2013 р., що спричинено ускладненням політико-економічної ситуації та погіршенням ділового клімату в країні. Крім того, суттєву роль у такому тренді відіграло скорочення кількості банківських установ, які використовували операції з корпоративними облігаціями для покращення показників фінансової звітності, а також зростання простроченої заборгованості підприємств нефінансового сектору;

■ найбільшу частку в структурі корпоративних облігацій займають облігації нефінансових корпорацій. Страхові компанії майже не вдаються до даного способу залучення ресурсів. Впродовж 2008-2016 рр. середня частка випуску облігацій в загальному обсязі складала: для страхових компаній – 0,2%; для банків – 17%; для інших (нефінансових) підприємств – 82,8%;

■ останніми роками емісію облігацій для поповнення капіталу використовують лише великі компанії, а представники середнього бізнесу не розглядають її як спосіб мобілізації коштів (відбувається зменшення кількості випусків облігацій за одночасного зростання середнього розміру одного випуску);

■ ринку корпоративних облігацій притаманна диверсифікована галузева структура. Найбільші обсяги випусків облігацій підприємств в останні роки були здійснені емітентами за такими основними видами економічної діяльності: будівництво, добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, професійна, наукова та технічна діяльність.

Аналіз робіт провідних науковців дає можливість виокремити наступні перешкоди на шляху розвитку ринку корпоративних облігацій: а) загальне падіння кон'юнктури фондовому ринку, скорочення активності інвесторів внаслідок нестабільного фінансово-економічного становища в країні та відсутності стабільності на грошовому ринку; б) недовіра населення та його психологічна невідповідність до операцій на фондовому ринку; в) недосконалість конкурентоспроможності фондового ринку; г) відсутність стандартів емісій корпоративних облігацій; д) значна частина розміщень носить технічний характер та є недоступною для відкритого ринку (квазіпублічні випуски); е) проблема асиметрії інформації, низької прозорості в діяльності вітчизняних підприємств, а також відсутності ефективного механізму захисту прав власників облігацій [2; 3]. Усе це зумовлює зниження інтересу інвесторів до цих боргових інструментів, що у свою чергу призводить до зростання вартості фінансових ресурсів для емітента корпоративних облігацій

(необхідність підвищення дохідності облігацій з метою компенсації наявного ризику).

Відтак подальший розвиток ринку корпоративних облігацій в Україні можливий за наступних умов: стабілізації економічної та політичної ситуації в країні; підвищення рентабельності вітчизняного бізнесу й рівня корпоративного управління; забезпечення прозорості фінансової звітності емітентів й зменшення ризиків розміщення та придбання облігацій; забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг, недопущення зловживань з боку фінансових посередників та професійних учасників ринку; дотримання принципів електронного документообігу; зниження податкового навантаження на ринок; створення сприятливих умов обігу цінних паперів іноземних емітентів на території України та цінних паперів резидентів за її межами.

Список використаних джерел:

1. Річна звітність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>
2. Іоргачова М. Ринок облігацій в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / М. Іоргачова, Г. Коцюрубенко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. - 2016. - № 2. - С. 62-78.
3. Романишин В. О. Ринок боргових зобов'язань як альтернативне джерело фінансування підприємств в Україні// В. О. Романишин, О. В. Булавинець // «Фінанси України»- 2014. -№11 - С. 116-124.